

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Proteus ofte Minne-beelden verandert in Sinne-beelden

Cats, Jacob

Rotterdam, 1627

XLI. Amica amanti anima

urn:nbn:de:bsz:31-101049

PHILIP. BERGAL.

Quod in navigio gubernator, quod in civitate magistratus, quod in mundo sol, hoc inter mortales amor est: navigium sine gubernatore labascit, civitas sine magistratu periclitatur, mundus sine sole tenebrosus efficitur: & mortalium vita sine amore vitalis non est, Tolle ex hominibus amorem, solem è mundo sustulisse videberis.

V gust,

V gunst, mijn leven.

GHy broet een hinnē ey, en krijght een geestig kiecken,
 En fiet eē doode romp bevveegt haer vlugge vlieckē,
 Ghy noemt dit vvonder, lief, maer, mochtet mijn geschien,
 Ghy sout in mijn gelaet al meerder vvonder sien.
 Ick vvas eens op een tijt tot aen het graf gedreven,
 Maer fiet ick kreegh terstont meer als mijn vorigh leven,
 So haest u gunstigh oogh maer eens op my en viel:
 Ghy zijt mijn ander ick, de ziele mijner ziel.

Amica, amanti anima.

O *Va foveas gremio, tener hinc tibi prodit alumnus,
 Quid! teneros, inquis, id potuisse sinus?
 Idne stupes, mea lux? res hac tibi, mira videtur.
 Phylli? videbis idem, me quoque conde sinu.
 Mens sine mente jacet, gremio latus abde, resurget:
 Si foveas, moveor: ni foveas, morior;
 Ut foveas foveasque precor: pulloque mihique
 Vita fovendo venit, vita favendo manet.*

Rationes physicas vide apud Card. lib. 2. de subtil. ubi & Liviam Augustam ova suo calore fovisse & pullos exclusisse memorat.

Ta faveur, ma vigueur.

NE pense pas ce traict tant merveilleux, m'amy,
 Que ta faveur a mis un rude amas en vie;
 Et que tu vois produit, d'un œuf, un beau poulet,
 Car me traictant ainsi, tu verras mesme effect.

Hh 2

Vys de

V Dochter heeft een ey in haren schoot genomen,
 En daer is naderhant een kiecken uyt gecomen;
 Des feytse menigmael; hier ben ic moeder van:
 Ghv vraegt wat dit beduyt, mijn dunct zy vvil een man:
 Siet als een grage cat het spit begint te lecken,
 So dientmen het gebract vveldichte toe te decken:
 Ghv daerom letter op, en hout de vrijster uyt;
 Of Els sal vrouvve zijn, ooc eerse vvort de bruyt.

Ex signis, futura.

O *Va sovet volucrum, tenerisque inserta papillis*
Lydia bombycum semina parva gerit:
Hinc veniunt foetus, hinc se vocat illa parentem,
Hei mihi! ludendo nomina vera petit:
Re cupit esse parens, quae matris imagine gaudet.
Si sapis, o pater, haec signa reconde sinu:
Quin age, quemque voles habeat tua nata maritum,
Quem noles, generum vel dabit illa tibi.

Par les meurs, cognoit-on les humeurs.

M Argot ayant au sein couvé un œuf, fretille,
 En mere se nommant. Jean marie ta fille,
 Vn gendre, qui te plaist, bien toft te faut choisir;
 Ou ta Margot prendra mary a son plaisir.

EX SIG

Patri, anne nupturiat filia, secum deli-
beranti, testimoniis longè petitis neu-
tiquam opus est; oculi, supercilia, vultus
denique totus, sermo quidam tacitus mon-
tis est, ait Cicero, & ut poeta,

Ex tacito vultu scire futura licet,
Posthumia, virgo vestalis, de incestu cau-
sam dixit, ob suspicionem elegantioris cul-
tus, ingeniumque liberius, quam virgi-
nem deceret. Ut Liv. & Plutarch, testan-
tur. Ex vultu, ex cultu, ex incestu, imò &
sermone, qui sepe incantis excidit, præju-
diciali de moribus totaque vitâ qua-
sitionem veteres instituisse, satis patet: Lo-
quere, inquiebat Socrates ad puerum, ut
te videam; speculum enim animi, sermo
est. Concludam, cum Hieronimo: pro sig-
no, inquit, interioris hominis sunt verba
erumpentia; libidinosum, qui sua vitia
callidè celat, interdum turpis sermo de-
monstrat vultu & oculis dissimulari non
potest conscientia, dum luxuriosa ac lasciva
mens elucet in facie, & secreta cordis mo-
tu corporis ac gestibus indicat. Plura de
indiciis filia ad nuptias properantis, vide
in quinto ac sexto emblemate libelli no-
stri de officio virginis in cast. amor.

Een vader willende ondersoecken
of sijn dochter het hoofd nae't
houwen begint te hanghen, en be-
hoeft de bewijsredenen van sulcx by
stoelen en bancken (soomen seydt)
niet te gaen soeckē, hy en hoeft maer
acht te nemen op haer manieren van
doen. De oogen, woorden, ende het
wesen selfs zijn als geduerige boden,
en stil-swygende ghetuygen des her-
ten, seydt Cicero.

Vyt het trecken van de mont

Kent men dickwils's herten gront.

Ovidi. Posthumia, een van de non-
nen vande Goddinne Vesta, is van
oneere verdacht en beticht ghewer-
den, alleenlijck om haer gheestighe
kleedinge wille, en overmits'sy wat
vrymoediger van gelaet was, als so-
danige maegt wel betaemde. Eenige
van de oude hebben uyt yemandis
uyterlijc gelaet, en insonderheyt uyt
sijn woorden, over des selfs gheheel
leven wel derven vonnis strijcken.
Spreekt seyde Socrates tot den jonghelingh,
op datmen sien mach wat ghy voor een zijt.
Des menschen reden is een spieghel sijns her-
ten.

LVCRET. **V**T bibere in somnis sitiens cum querit, & humor
Non datur, ardorem in membris qui stinguere possit,
Tum laticum simulacra petit, frustra que laborat.

Apud Senecam virgo vestalis, quia hunc versiculum scripsisset, Felices nuptæ!
moriar, nisi nubere dulce est: incesti postulat: & in eam sic dicitur. Fœ-
lices nuptæ, cupientis est. Moriar nisi, affirmantis. Dulce est quam expressa vox!
quam eximis visceribus emissa! Incesta est, etiam sine stupro, qua stuprum cupit.

Hh 3

1, CORIN,

Beter ghemant, als ghebrant.

GHy hebt (gelijck her blijct) een hinnen ey genomen
 En daer is metter tijt een kiecken uyt gecomen;
 Nu hebje so veel op met datter is ghebroect,
 Dat ghy u van het jonck de moeder noemen doet:
 Wel smaect u dese naem, en dat maer om te mallen?
 So dunct my dat de daet u beter sou bevallen.
 Vriendinne kent u selfs; het is u minder schant
 Voor alle man getrouwt, als heymelijck gebrant.

Præstat nubere, quam uri.

E*T fovet, & calidis pullos educit ab ovib;*
Phyllis, & en ! matris jam mihi nomen, ait.
Phylli quid hoc sibi vult, animum tibi prurit imago?
Ab ! cui ficta placent nomina, vera juvant.
Ova foves gremio, veros imitantia partus,
Æstuat in tacito dum tibi flamma sinu.
Improba nube viro : faciat pejora necesse est,
Si qua sub invisâ virginitate gemit.

PROVERB. 5. 18.

Ta source soit benite & te resjouy de la femme de ta jeunesse.

IL vaut bien mieux le corps lier par mariage,
 Que se brusler le cœur d'une impudique rage.
 Que souilles tu te doncq par plaisirs contrefaiçts?
 Veu que peus sans peché avoir les vrais effectts.

MELIVS

Non tantum melius esse pronuntiat
Apostolus nubere, quam scorti socie-
tate se polluere; verum etiam melius esse
asserit nubere, quam uri. Ne ergo blan-
diatur sibi quæ fameinâ venere non uti-
tur, quum intrinsecus libidine ardeat.
Pudicitiam enim esse, conjunctam cum
castitate corporis, animi puritatem. rectè
notatur ex Paul. 1. Cor. 7. 34. Idque respi-
ciens, virginem carne, sed non mente,
præmium nullum manere, dixit Isidorus.
Hinc cum donum continentia plerum-
que non nisi ad tempus à Deo homini
conferatur, tamdiu à nuptiis abstinere
aliquis se poterit, quamdiu ad servan-
dum cælibatum idoneum sese senserit: at
simulatque domanda libidini vires defi-
cere sibi comperiet, conjugii necessitatē à
Deo sibi impositam planè intelligat. Et,
ne tanquam castitati adversum, id genus
vita quis damnare audeat, audiat D.
Chrysostomum. Primus, inquit ille, casti-
tatis gradus, virginetas immaculata;
secundus, conjugii fides fideliter servata.
Est ergo, vel teste Chrysostomo (qui alio-
qui nuptiis favere vix solet) conjugum
castus amor species quedam virginittatis.

DE Apostel en verklaert niet alleenlijk,
dattet beter is te trouwen, als in hoererie
sich te verloopen; maer selfs dattet beter is
sich ten houwelycke te begheven, als te bran-
den. Niemand dan en ketele hem selven, als of
hy wat goets dede, die sich van het gheselschap
der vrouwen onthout, indien hy middeler tijt
inwendichlijk van vuyle lusten brant. Maech-
delijcke reynicheydt is een tsamenvoeginghe
vande suyverheydt des gemoets met een onbe-
vleekt lichaem, gelijk klaerlijk af te meten is
uyt de plaetse Pauli 1. Cor. 7. 34. Ten welcken
inſene seyt Isidorus seer wel, dat een maeght
inden vleesche, ende niet inden gemoede, geen
belooninge te verwachten en heeft. Maer al-
so kennelijk is dat de gave van onthondinghe
veeltijes alleenlijk voor een tijdt den mensche
by Gode wert toegelaten; So isset gheoorloft,
sich so lange vanden houwelycken staet te ont-
houden, ter tijt toe, datmen ghewaer wert dat
ons de krachten ontbreken om het vleesch te
connen betoomen, doch tot sulcx ons onmach-
tich gevoelende, moghen wy vryelijcken wel
dencken, dat ons duydelijk van Godes wege
wert gelast, dat wy oes souden ten houwelycke
begheven. Doch op dat niemant dese maniere
van leven, als teghens de suyverheydt fryden-
de, en verwerpe, dat hy lese ende hoore den
oudtvader Chrysostomum. De hooghste trap
(seyt hy) van suyverheydt, is reyne ende onbe-
smette maeghdom: de tweede, de staet des
houwelycx, als de selve tusschen man en vrou-
we eerlijck beleeft wert. So is dan het huwe-
lijck (selfs na het segghen van Chrysostomus,
die nochtans over al ten besten van het huwe-
lijck niet en ghevqelt) als een tweede soorte
van maeghdelijcke reynicheyt.

GREG. LIB. 26. MORAL.

Qui tentationum procellas cum diffi-
cultate tolerat, conjugii portum pe-
tat: melius enim est nubere quam uri.

PROVERB. 5. 2.

Pour quoi, mon fils, serois tu transporté
de l'amour de l'estrangere, & embras-
serois tu le sein de la foraine?

EVREN.